

Den mest udmattende opgave jeg har haft...

AF THORKILD HANSEN

INF. 24/11-1953

Filmfotograf Henning Bendtsen fortæller om de tekniske problemer bag optagelsen af »Ordets«, om Carl Th. Dreyers særlige arbejdsmetoder og om samarbejdet mellem skuespillere og teknikere.

CARL TH. DREYERS' enestående film, »Ordets«, der er blevet karakteriseret som den største præstation i dansk filmhistorie, er nu ogsaa paa vej til at blive en af de største succeser. Der er saaledes allerede fremstillet mere end 20 kopier af filmen, og man regner med i løbet af kort tid at komme op paa det dobbelte antal, hvoraf en stor del er bestemt til udlandet. Det normale antal kopier for en dansk film er 12.

Bag denne succes ligger instruktørens, skuespillernes og teknikernes arbejdsindsats, hvis usædvanlige omfang maaske ogsaa bedst kan illustreres af et par tal. Den udgave af filmen, der for tiden »køres« i biografen, fylder 3160 m filmspole. Dette tal angiver dog kun en ubetydelig del af de samlede optagelser, eftersom man til disse anvendte ikke mindre end 25.000 m raafilm!

Manden, der fremsætter disse oplysninger, er Palladiums unge filmfotograf, Henning Bendtsen, der ledede optagelserne af Carl Th. Dreyers film. Henning Bendtsen har tidligere optaget en række andre danske film, hvoriblandt de to eksperimentalfilm »Ping-Pong« og »Legatos«, der blev præmieret i Venedig. Han var endvidere med til at tabe penge paa Finn Methlings og Sven Aage Lorents' »Himlen er blå«, og det var hans medvirken ved dette originale, omend mislykkede fremstød for dansk film, der henledte Dreyers opmærksomhed paa hans navn. Sidste sommer tog han derefter til Vestjylland, hvor hele

staben af de medvirkende i »Ordets« allerede var indlojeret i »Hotel Vederø Kilde«.

DET arbejde, der ventede os her i den følgende tid, var anderledes end alt, hvad vi havde prøvet før, siger Henning Bendtsen. For det første var der drejebogen. Dreyer havde jo skrevet den selv, og den var meget enklere affattet end normalt. De fotografiske vinkler var f. eks. ikke fastlagt paa forhaand. Vi holdt arrangementsprover og arbejdede os

Men han ved ganske nøje, hvad det er, han vil have frem ... — Hvad er det?

— Det er først og fremmest en bestemt rolig virkning i billederne. Den kan bero paa mange forskellige ting. Et af de mest karakteristiske træk ved filmatletingen af »Ordets« er maaske det glidende kamera, der ligesom faar tilskueren til at leve med i dramaet, fordi kameraet selv er blevet en slags tredje person, der gaar omkring mellem de andre.

Et andet middel er hans lysvirkninger, der kan være uhyre raffinerede og alligevel give billedet den ønskede ro. Med henblik paa dette fik Dreyer gennemarbejdet sine interierer langt mere, end det normalt er tilfældet. F. eks. forlangte han et originalt gulv fra en lysk bondegaard lagt ind i Palladiums atelier, da gulvet her ikke vilde have givet de lysvirkninger, som har været mulige nu.

ENDELIG er der selve kompositionen. Hver eneste gang, kameraet og personerne er i ro, er billedet bygget op som et ma-

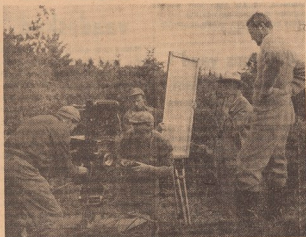
maatte tænde og slukke lamper, uden at det blev synligt paa lærredet.

Det blev ikke lettere, da vi fik lagt et rigtigt bjælkeloft over alle dekorationserne, hvor man ellers anbringer lamperne. Saa fik jeg snedkeren til at lave smaa løse loftstykke, saa jeg hele tiden havde loft der, hvor jeg skulde bruge det, samtidig med, at jeg paa steder, hvor det ikke kunde ses, havde mulighed for at anbringe lys mellem bjælkerne.

— Der er i modsætning til Dreyers tidligere film næsten ingen nærbilleder i »Ordets« ...

— Det betegner sikkert en bestemt udvikling bort fra en mere effektivt fotografering med mange store nærbilleder, som f. eks. ogsaa i svensk film, henimod en mere ærlig og menneskelig gengivelse. Der maatte ikke være voldsomme effekter i »Ordets«. De kunde let gøre filmen gold og umenneskelig. Kaj Munks drama er jo gribende nok i sig selv. Det menneskelige indhold skulde blive det vigtigste ...

Og blev det. For langt de fleste mennesker vil Dreyers film om det vestjyske mirakel i sig selv være noget af et mirakel. Det er den menneskelige indhold skulde blive det vigtigste ...

Fra optagelserne i Vestjylland. Fra venstre Henning Bendtsen, Carl Th. Dreyer og Preben Lerdorff Rye

frem til dem, efterhaanden som filmen skred frem. Ogsaa her vendte Dreyer op og ned paa de herskende sædvaner. Hans hovedregel gik ud paa at placere personerne ud fra hensyn til fotografi og belysning i højere grad end ud fra hensyn til skuespillerne. Normalt arbejder man med en lang enklere »lyssætning«, hvor skuespillerne ikke er bundet til et bestemt omraade, fordi de skal have muligheder for at spille uhæmmet og frit. I »Ordets« var deres placering saa nøje beregnet i hver enkelt scene, at de maatte tælle deres skridt frem og tilbage samtidig med, at de sagde deres repliker. Et enkelt skridt for meget til en af siderne vilde bevirke, at man gik glip af en bestemt forudberegnet lysvirkning, saaledes at scenen maatte tages om.

— Hvordan tog skuespillerne det?

— Enestaaende. Man kunde bede dem om at huske paa tyve ting under en bestemt optagelse, og de protesterede ikke. For fotografen er det jo en vældig fordel at arbejde under en instruktør, der er saa udpræget filmisk indstillet som Dreyer. Var der en placering, jeg ikke kunde klare lysmæssigt, blev den straks ændret. Det mærkelige ved Dreyer er, at han intet ved om fotografi, rent teknisk set.

leri, hvor baggrund og lyseffekter er omhyggeligt forberedt. Som eksempel paa dette kan man nævne bennemødet hos Peter Skrådder, hvor der sidder 20 mennesker. Normalt vilde man have belyst dem allesammen med en enkelt lampe. Her anvendte vi ialt 20 lamper, saaledes at hvert enkelt ansigt faktisk blev til en selvstændig portrætmstudie.

Dette bennemøde var forevrigt en af filmens vanskeligste opgaver for mit vedkommende, fordi jeg i den lange »panorerende« eller »skæreture«, om De vil, maatte udnytte kameraavognen, som om den var en kamera Kran. Mange gange havnede jeg tilslidst helt nede paa gulvet, hvor jeg maatte ligge i flere minutter og holde kameraet i en eller anden desperat vinkel, indtil det dirrede i armene paa mig. Men der er jo det ved Dreyer, at han aldrig vil gaa paa akkord og hele tiden forlanger top præstationer.

Maaske skulde man ogsaa nævne en anden af filmens lysvirkninger, der ogsaa skaffede os næsten uøselige problemer. Mens Johannes er sindsyng, gaar han jo hele tiden omkring i mørke, hvorimod alle de andre personers ansigter er belyst. Det skabte jo store vanskeligheder, naar personerne bevægede sig mellem himlen, og elektrikerne hele tiden